

Gunnar Sträng och näringspolitiken

Redaktör Margareta af Ugglas kommenterar Gunnar Strängs inlägg om staten och näringslivet i den bok som tillägnats Gunnar Hedlund på dennes 70-årsdag. Finansministern uttrycker vad majoriteten av svenska folket menar då han bl a påpekar att företag bör gå med vinst för att ge de anställda större trygghet och trivsel. Han understryker också att ingen avancerad nation kan fungera utan välskötta företag och inga välskötta företag kan fungera utan ett funktionsdugligt samhälle. Herr Sträng försöker även försvara statens näringspolitik vilken väl närmast är en politik för den statliga företagsamheten. I bjärt kontrast till herr Strängs uttalanden står det socialdemokratiska studentförbundets några dagar senare publicerade krav på bl a avskaffandet av blandekonomin och genomförandet av nya socialiseringsåtgärder. Vem lyssnar den nya generationen socialdemokrater på, Gunnar Sträng eller Bosse Ringholm?

Gunnar Sträng har nu äntligen fått säga sitt hjärtas mening. Det gör han i en vänbok tillägnad Gunnar Hedlund på dennes sjuttioårsdag. Centerledaren fyllde år innan valet, boken kom ut först efter. Några valtaktiska hänsyn har således inte i alltför stor utsträckning behövt belasta författarna. Idéer och realiteter är rubriken på samlingsverket. Gunnar Sträng är i sitt avsnitt om Staten och näringslivet i allra högsta grad de solida realiteternas man.

Till vem talar egentligen finansminister Sträng? Man har roat sig med att spekulera om detta i pressen efter bokens publicering. Vilka menar han, när han säger att man av någon underlig anledning ibland stöter på talföra men i grunden djupt oerfarna företrädare för en uppfattning att det skulle vara något skamligt i att ett företag går med vinst! Är det inte just de radikala inom hans eget parti som förfäktar den åsikten och som han »stöter på» på partikongresser och i andra sammanhang. Är inte hela avsnittet i själva verket en skarp vidräkning med Bosse Ringholms och hans gelikars propaganda. Jo visst är det så, och hr Sträng har säkert med förtjusning tagit tillfället i akt att sjunga ut. Sedan är det en annan sak att det kanske inte är de radikala socialdemokraterna som i första hand kommer att läsa de Strängska orden i vänboken eller ens att de var den avsedda publiken. Nej, jag vågar gissa att hr Strängs inlägg kommer att komma till flitigast användning när etablerade socialdemokrater möter näringslivets folk i olika sammanhang och vill lugna den oro och bemöta de frågor

de numera oundgängligen konfronteras med.

Gemenskapen staten – näringslivet

Vad är det då hr Sträng har att säga med den tyngd och skärpa som är hans egen? Han framhåller gemenskapen mellan stat och näringsliv: Ingen avancerad nation kan fungera utan välskötta företag. Inga välskötta företag kan fungera utan ett funktionsdugligt samhälle. Utvecklingen har lett till en gemensamhetssyn, ett konstaterande av att vi alla skall hämta vårt välstånd, och framför allt vårt ökade välstånd, ur samarbetet mellan stat och näringsliv. Gamla tiders motsättningar och påtagliga distans mellan företaget och de anställda har vi växt ifrån. Hr Sträng förklarar vinstens betydelse och påpekar att de anställda känner större trygghet och trivsel i vinstgivande företag.

Ingenting av vad finansministern har att säga är nytt eller revolutionerande. Han uttrycker säkert i själva verket vad majoriteten av Sveriges folk menar. Ändå väcker hans ord betydande uppmärksamhet. Hr Sträng kommer själv med förklaringen »i debatten finner man ofta försök att bygga artificiella murar emellan de båda begreppen samhälle och företag». Vad Gunnar Sträng inte nämner är att det är hans eget parti som – vid sidan av kommunistiska och maoistiska element – har gått i spetsen för en klasskampspropaganda och ett misstänkliggörande av den fria företagsamheten som man trodde hörde till en svunnen tid. I år har socialdemokratin varit något försiktigare – för troendekrisen och näringslivets motaktio-

ner har kommit emellan – men under 1968 års val var smutskastningen hur stor som helst.

Statlig näringspolitik

Hr Sträng griper sig också an den besvärliga uppgiften att försvara den statliga näringspolitiken, vilken ju egentligen inte är en näringspolitik i verklig mening utan snarare en politik för den statliga företagsamheten. Genom att inte besvara några av de frågor som näringslivet i olika sammanhang ställer, utan i stället dra sig fram med uttryck som »det här är naturligt, det här är pragmatiskt osv» lyckas hr Sträng nästan med konststycket att även få näringspolitiken att framstå som verklighetsförankrad. Svagheten i finansministerns resonemang avslöjas bl a när han förklarar att frågan om vad som är slutmålet »vare sig är relevant eller intressant».

Finansministern menar att det är en pragmatisk syn som faller utslaget i fråga om näringspolitiken. Det är uppenbart att hr Sträng inte har så väl reda på vad som sig tilldrager i industridepartementet. I själva verket så motiveras expansionen av den statliga företagssektorn med en sällsynt röra av pragmatiska och ideologiska motiv. Finns det några praktiska skäl så plockar man fram dem, i annat fall får Krister Wickman ta till ideologin och tala om expansion som ett mål i sig osv. Hr Sträng talar mycket om nyttan av den fria konkurrensen och tycks närmast mena att statliga företag förstärker konkurrensen på ett för den svenska samhällsekonomin lyckligt sätt. Hr Sträng

tycks inte heller veta allt som händer i hans eget departement. Det är en kungörelse från finansdepartementet som ger det statliga allmänna förlaget dess monopolställning.

Pragmatismen trogen säger finansministern att det näringspolitiska samarbetet mellan staten och enskilda företag kommer att lösa sig självt där behovet föreligger. Varför biträder finansministern då en utredning – den sk insynsutredningen – som ändrar den traditionella ansvarsfördelningen mellan stat och näringsliv och som tämligen undantagslöst skarpt kritiserats från näringslivets sida? Inte ens utredningen orkar helt med att motivera sina förslag med enbart pragmatiska skäl, till sist hänvisar man till ideologin.

Förtroendekrisen

»Vad är slutmålet? Personligen tycker jag inte den frågan är vare sig relevant eller intressant». Det är väl den inställningen hos Gunnar Sträng som gör det möjligt för honom att med obruten kraft verka i ett allt mera radikalt och i många stycken verklighetsfrämmande socialdemokratiskt parti. Skulle alla medborgare ha samma uppfattning skulle vi dock komma bra nära ett »fools' paradise». Även om ingen får uppleva »slutmålet» så betyder dock rörelseriktningen mycket för dagens och morgondagens samhälle. Rolf Deinoff, VD i Tändsticksbolaget, svarade nyligen följande på frågan om förtroendekrisen består i en intervju i Veckans affärer:

Om man menar misstro mot regeringens verkliga intentioner, är svaret sä-

kerligen ja. Regeringens åtgärder följs med alltmer skärpt uppmärksamhet. Vart är vi på väg? I vilket klimat kommer vi att arbeta om ett, två eller fem år? Självfallet är detta aktuella frågor för alla tänkande individer. Det betyder inte att man har förutfattade meningar eller ser spöken på ljusan dag. Men allt fler har tagit del av vad som sades vid senaste socialdemokratiska partikongressen. Jag tror att det finns en ganska utbredd uppfattning om att partiets slutmål är total socialisering av näringslivet och att man avser att ta det steget så fort man fått tillräckligt väljarunderlag. Adler-Karlssons bok om funktionsocialism lär ge besked hur det skall gå till.

Men det är inte bara oron för det socialistiska »slutmålet» som har skapat förtroendekrisen. Lika väsentligt för näringslivets olust är det faktum att de åtgärder som regeringen under de senaste åren har vidtagit i fråga om den ekonomiska politiken, på skatteområdet, i fråga om näringspolitiken inte har överensstämmt med den målsättning som de pragmatiska socialdemokraterna bekänner sig till utan snarare med de radikalas brist på verklighetssinne.

Några dagar efter publiceringen av vänboken till hr Hedlund framträdde det socialdemokratiska studentförbundet med krav på blandekonomin avskaffande, på ett bestämt nej till EEC, på nya socialiseringsåtgärder. Även om Bosse Ringholm säkert är en lättviktare även i socialdemokratiska sammanhang så har han betydelse för den nya generationen socialdemo-

krater, vilka kanske inte lika gärna lyssnar på hr Sträng.

Gunnar Sträng gör sin kraftfulla och trovärdiga beskrivning av blandekonomin välsignelser i en bok tillägnad industrimannen och politikern Gunnar Hed-

lund. Hr Hedlund brukar i olika sammanhang förklara att vad som skiljer honom och hans parti från socialdemokraterna är att centern är motståndare till socialisering. Gunnar Sträng väljer utvägen att finna rörelseriktningen ointressant.